

معرفی کانال دورنما

در گفت‌وگو با دکتر مهرداد عباسی

گفت‌وگوکننده: مریم قیدر

به نام خدا. با سلام و وقت به‌خیر خدمت مخاطبان محترم. به‌تازگی در فضای مجازی کانالی با عنوان «دورنما» آغاز به کار کرده که هدف از ایجاد آن معرفی رهیافت‌های جدید در حوزه اسلام‌پژوهی عنوان شده است. در خدمت دکتر مهرداد عباسی به‌عنوان پایه‌گذار کانال دورنما هستیم و می‌خواهیم با ایشان درباره این کانال و چند و چون برنامه‌های آن گفتگو کنیم.

- آقای دکتر، با سلام خدمت شما، لطفاً به‌عنوان اولین سؤال بفرمایید که دورنما قرار است چه کاری انجام دهد؟ و چرا دورنما؟

من هم خدمت شما و همه مخاطبان محترم سلام و وقت به‌خیر عرض می‌کنم. اگر بخواهم دورنما را در یک جمله معرفی کنم، دورنما کانالی در فضای مجازی است که هدفش آشناتر کردن مخاطبان با پژوهش‌ها و رهیافت‌های جدید در حوزه اسلام‌شناسی و اسلام‌پژوهی است. اگر راجع به انتخاب اسمش هم بخواهم توضیحی کوتاه عرض کنم، ما واقعاً به نامهای زیادی فکر کردیم، با دوستان زیادی هم مشورت کردیم. بعد از ساعتها گفتگو به این نام رسیدیم و نام دورنما در واقع برای این کانال انتخاب شد. دورنما در واقع یک اکرونیم یا یک سرواژه است که هر کدام از حرف‌های این کلمه کلمه‌ای را نمایندگی می‌کند که واقعاً هدف و شعار اصلی کانال ما را هم در خودش دارد. دورنما از نظر ما یعنی «دریچه‌ای به واکاوی رهیافت‌های نوین در مطالعات اسلام». در واقع دورنما می‌خواهد، دریچه کوچکی را باز کند به روی مخاطبان و آنها را دعوت کند، بیایند هر چه بیشتر با این رهیافت‌ها، با این اندیشه‌ها و آراء جدید در حوزه مطالعات اسلام آشنا شوند و آنها را فرا می‌خواند تا به واکاوی آنها، به تعمق بیشتر و به تأمل بیشتر در آنها بپردازند. راستش دورنما برای ما یک تداعی دیگر هم دارد که آن در واقع معنای خود واژه است؛ گویی که ما می‌خواهیم پژوهش‌های دور از خودمان و رهیافت‌های دور از خودمان را معرفی کنیم؛ یعنی دور از مرزهای جامعه خودمان، دور از ایران و به‌نوعی دورنما نماینده و نمایاننده پژوهش‌های دور از ماست. یعنی پژوهش‌هایی که شاید مخاطبان ما در کشور خودمان کمتر به آنها دسترسی دارند.

- آقای دکتر، در میان صحبت‌هایتان اشاره کردید «رهیافتهای دور از ما»، ممکن است لطفاً منظورتان را کمی روشن‌تر بیان کنید؟ در واقع برای مخاطبان ما محدوده کار دورنما را توضیح دهید تا با انگیزه و هدف دورنما بیشتر آشنا شوند.

اینکه من عرض کردم «رهیافتهای دور از ما» منظورم این بود که ما به سراغ نوشته‌ها و آثار و آرائی خواهیم رفت که خارج از ایران انجام شده‌اند، در واقع صاحبان این روش‌ها و صاحبان این تألیف‌ها ممکن است به‌لحاظ جغرافیایی و زبانی و به‌لحاظ اقلیم از ما دور باشند، اما به‌لحاظ فرهنگی و به‌لحاظ دغدغه‌هایی که دارند، به ما نزدیکند. درباره اینکه پرسیدید «محدوده»، عرض کنم که ما به پژوهش‌هایی خواهیم پرداخت که به زبانی غیر از زبان فارسی تألیف و تولید شده‌اند؛ طبعاً زبان عربی به‌عنوان نماینده زبان جهان اسلام و زبان انگلیسی به‌عنوان زبان بین‌المللی مطالعات اسلام برای ما بسیار

مهم است. آثاری که ما مرور خواهیم کرد و به مخاطبانمان معرفی خواهیم کرد، از یکی از این دو زبان هستند و البته آثاری که به فارسی‌اند اما ترجمه‌ای از این زبان‌ها هستند. ما فعلاً پژوهش‌های به زبان فارسی را نداریم چون فکر می‌کنیم این پژوهش‌ها قابل دسترس‌تر، قابل فهم‌تر و سهل‌الوصول‌تر برای مخاطب ما هستند و سعی می‌کنیم پژوهش‌هایی را پوشش دهیم که در این حدود یکصدوپنجاه سال اخیر تألیف شده‌اند، یا به صورت کتاب یا مقاله؛ که اینها یا به حوزه اسلام‌شناسی نواندیشان و اصلاح‌گران در جهان اسلام تعلق دارند یا به پژوهش‌های غربیان، یعنی مطالعات اسلام‌پژوهانه‌ای که محققان غربی داشتند و عمدتاً به زبان‌های انگلیسی، آلمانی یا فرانسه نوشته شده‌اند. در جهان اسلام طبعاً کشورهای عربی بیش از کشورهای دیگر تولید مطلب کردند. مثلاً کشوری مثل مصر، سوریه، لبنان یا کشورهای مثل تونس، الجزایر، مراکش و سودان یا شبه‌قاره، پاکستان یا کشورهای مدرن‌تری مثل ترکیه، مالزی و اندونزی که اینها هم جزء جهان اسلام هستند و در گروه اول می‌گنجد؛ و گروه دوم هم که عرض کردم محققان غربی طبعاً ما سراغ امریکای شمالی و اروپا خواهیم رفت، یعنی ایالات متحده و کانادا و کشورهای مثل آلمان، فرانسه، بریتانیا، انگلستان، اسکاتلند. این کشورها دانشگاه‌ها، آکادمی‌ها، نهادها و سازمان‌های متعددی دارند که در آنها به‌طور جدی مطالعات اسلام انجام می‌شود و ما سعی می‌کنیم در حد بضاعت خودمان گلچینی از آنها را به مخاطبان خودمان معرفی کنیم. این را هم عرض کنم که ما هدفمان ایجاد آشنایی است. همانطور که در سوال قبل هم عرض کردم، یعنی هرچه آشناتر کردن مخاطبان با حوزه مطالعات اسلام در سطح بین‌المللی و سطح جهانی.

- با این حساب، یعنی هدف دورنما فقط ایجاد آشنایی با این آرا و اندیشه‌هاست؟ درست است؟

بله. واقعاً فکر می‌کنم جواب این سؤال مثبت است. با توجه به این سؤال، من نکته‌ای را برای شما و همه مخاطبان، مجدد یادآوری می‌کنم که ما در این کانال فعلاً و در گام نخست، در مقام توصیف و گزارش و مرور این رهیافتها و پژوهش‌ها هستیم. حتماً و بی‌تردید قائلیم که بسیاری از این پژوهش‌ها جای تحلیل‌های جدی دارند، جای نقد دارند و اهلش باید بیایند سراغ این پژوهش‌ها و این کار را انجام دهند اما ما فعلاً برنامه‌مان این است که این آشنایی را ایجاد کنیم و در واقع خبر دهیم که خیلی خبرها هست، خیلی پژوهش‌ها در حال انجام است و خیلی پژوهش‌ها انجام شده است و ما به سبب حائل زبانی و زمانی که وجود داشته از آنها غافل بوده‌ایم. این کانال می‌خواهد این آشنایی را ایجاد بکند و حتماً جا برای تحلیل و نقد وجود دارد و ما هم در برنامه آینده‌مان هست. امیدواریم روزی برسد که ما محتوایی که تولید می‌کنیم در راستای تحلیل جدی و نقد این رهیافت‌ها و پژوهش‌ها باشد.

- خیلی ممنون. اگر ممکن است درباره این مطلب هم صحبت کنیم که مطالب دورنما قرار است در چه قالبی عرضه شوند؟ آیا مشابه کار نشریه‌های کاغذی سنتی است که صرفاً تولید متن می‌کنند، فقط با این تفاوت که مطالب دورنما در فضای مجازی بارگذاری می‌شوند؟

اجازه دهید قبل از پاسخ به این پرسش شما، نکته مهمی را عرض کنم؛ نکته مهم اینکه ما ادعایمان این است مطالبی که روی کانال دورنما قرار می‌گیرند، به اصطلاح اهل رسانه تولیدی‌اند و به اصطلاحی دیگر اریجینال و اصیل هستند. یعنی ما کارهایی را که روی دورنما قرار خواهیم داد ان شاء الله، کارهایی هستند که برای اولین بار نوشته شده‌اند و قرار است روی این کانال بارگذاری شوند. این را عرض کردم، چون در فضای مجازی به خاطر اهداف مختلفی که وجود دارد و بیشتر از آن در شبکه‌های اجتماعی، بسیاری از نوشته‌ها کپی می‌شود، یا هم‌رسانی می‌شود، یا هم‌خوانی می‌شود، اشکالی هم ندارد؛ آنها اهداف خودشان را دنبال می‌کنند و در بسیاری موارد هم کار مفید، مناسب و بجایی است، اما ما به‌عنوان یک نشریه اینترنتی اریجینال

می‌خواهیم عمل کنیم، یعنی ما کتابها و مقالاتی را که توضیحش گذشت، انتخاب خواهیم کرد و دوستان نویسنده ما به اصطلاح بر آنها ریویو یا مقاله مروری خواهند نوشت و در حد توصیف و گزارش، کتابها و مقالات را معرفی خواهند کرد. حال اگر بخواهم به پرسش شما برگردم، باید عرض کنم که خیر، ما یک تفاوتی با نشریه‌های کاغذی که شما فرمودید، داریم و آن هم اینکه ما فقط متن و نوشتار تولید نمی‌کنیم؛ بلکه نوشتار داریم و احتمالاً در قالب پی‌دی‌اف در کانال بارگذاری می‌شود، اما ما این فایل‌ها را به نسخه صوتی هم تبدیل می‌کنیم، یعنی در کنار نوشتار، گفتار هم قرار می‌گیرد و به تعبیری می‌توان گفت که ما تکست و پادکست داریم. در واقع این دو را تولید می‌کنیم. فکر می‌کنم در فصل اول خیلی فراتر از این نتوانیم برویم. ولی برنامه‌هایی داریم. در آینده می‌خواهیم مصاحبه‌هایی را با صاحب‌نظران این حوزه انجام دهیم که هم به شکل مصاحبه مکتوب و هم به شکل گفتار بیاوریم. یا یک گام جلوتر رویم و قالبمان را غیر از فایل متنی و پادکست به ویدئو هم گسترش دهیم و ان شاء الله اینها برنامه‌هایی است که قرار است در آینده انجام شود.

- بسیار خوب. آقای دکتر روزآمدسازی مطالب کانال با چه فاصله زمانی‌ای اتفاق می‌افتد؟ و اینکه آیا به جز فایل متنی و صوتی که به آن اشاره کردید، مطلب دیگری هم قرار است دورنما عرضه کند؟

با برنامه‌ریزی‌ای که ما انجام دادیم، بعد از افتتاح کانال که با بارگذاری این ویدئو انجام می‌شود، با فاصله هر دو هفته یک بار قرار است یک گزارش جدید، چه به صورت متنی و چه به صورت صوتی روی کانال قرار دهیم؛ فکر می‌کنم حدود پانزده برنامه را دوستان برنامه‌ریزی کردند و شاید تا بهار و تابستان سال آینده هم طول بکشد، اما بین این فاصله دو هفته‌ای که از این گزارش تا گزارش بعدی ما فرصت داریم احتمالاً ملحقاتی مرتبط با آن موضوع روی کانال بارگذاری می‌شود. آنها هم طبعاً از جنس متن یا فایل صوتی است، یا یکسری ارجاعات مرتبط با آن موضوع است که ما در طول دو هفته به آنها خواهیم پرداخت.

- آقای دکتر مخاطبان و دنبال‌کنندگان دورنما شاید علاقمند باشند که بدانند قرار است در فصل اول چه کتابها و مقالاتی گزارش شود؟ لطفاً در این خصوص هم توضیحی بفرمایید؟

اجازه دهید من عناوین دقیق را به اصطلاح لو ندهم و تازگی و جذابیتی که ممکن است عنوان جدید برای مخاطب داشته باشد، حفظ کنیم و سر جای خود به مخاطبان اطلاع دهیم. با این حال برای اینکه سؤال شما هم بی‌جواب نماند، عرض می‌کنم که ما در بحث اولمان یعنی اسلام‌شناسی در خود جهان اسلام، سعی کردیم رویکردهایی را گزین کنیم که جذاب‌تر باشند و بیشتر مورد توجه بوده باشند، مثل «رویکرد زنانه‌نگر به اسلام» یا بحث‌های «فمینیسم و قرآن» و بحث‌های این‌چنینی که در جهان عرب آثاری نوشته شده است، یا در بحث نواندیشان دینی، بحث‌ها و چالش‌هایی که بین اسلام و مدرنیته است و به آن پرداخته شده، در برنامه‌مان است. در بحث پژوهش‌های غربی‌ها و مقالاتی که احیاناً به زبان انگلیسی نوشته شده، بعضی موضوعات تخصصی درباره موضوعات علوم قرآنی یا بحث‌های مربوط به تفاسیر قرآن یا بحث‌هایی که در تاریخ اسلام است، مقالاتی هست که اجازه دهید من از آنها نام نبرم و سر موعد خودشان، دوستان خواهند دید.

- خیلی ممنونم. لطفاً برایمان بگویید کانال دورنما چطور اداره می‌شود و به اصطلاح نمودار سازمانی آن چگونه است؟

ممنون از سؤالتان. بگذارید من نکته‌ای را عرض کنم، که به نظر من نکته مهمی هم هست؛ اینکه دورنما یک مجموعه مستقل و غیرانتفاعی است و به هیچ نهاد یا سازمان دولتی و غیردولتی وابسته نیست. دوستانی که کارهای دورنما را انجام می‌دهند و

به کارهای مختلف مشغول اند، واقعاً هیچ نفع مادی و مالی از این مجموعه نمی‌برند و صرفاً یک کار دوستانه است؛ کاری از سر لطف است که دوستان برای آن گرد هم آمده‌اند و میل به بیشتر دانستن، میل به دانایی و علاقه‌ای که به موضوع دارند، آنها را گرد هم آورده است. افراد فعال در دورنما و کسانی که زحمت‌های این مجموعه بر عهده‌شان است دانشجویان به اصطلاح سابق و لاحق من هستند که در دانشگاه علوم و تحقیقات در خدمتشان بودیم؛ یا در کلاس‌های رسمی دانشگاه بودند یا پایان‌نامه و رساله‌ای با من داشتند یا برخی در کلاس‌های آزاد که گاهی برگزار می‌شده، تحت عنوان «آکادمی مطالعات قرآنی یادمان»، شرکت می‌کردند، کلاس‌هایی مثل متن‌خوانی عربی و انگلیسی یا کلاس‌های تخصصی‌تر. اینها در واقع اشتراک‌های این دوستان بوده و آنان را گرد هم آورده است و حالا با خوشبختی و خرسندی می‌شود پیشرفت این دوستان را دید و خودشان می‌توانند منبعی را معرفی کنند؛ منبعی که طبعاً فهمش نیاز به هم تسلط بر زبان و هم تسلط بر موضوع دارد و در واقع تبدیل شده‌اند به نویسندگان دورنما.

- ممنونم. اگر امکان دارد لطفاً کمی هم در رابطه با فرآیند تولید متن‌ها و پادکست‌ها برایمان توضیح دهید و اینکه مسئولیت‌ها در دورنما چگونه تقسیم شده است؟

ببینید دورنما سازمان عریض و طولی که نیست. خب بنده طبعاً مدیریت کلی و مسئولیتش را به‌عهده دارم. همین دوستانی که عرض کردم بنده اصلی‌اند واقعاً. من عرض کردم نویسندگان دورنما، از بین همین نویسندگان، کسانی آمدند کارهای دیگری را قبول کردند، لطف بیشتری به ما داشتند. زحمت بیشتری می‌کنند، وقت و انرژی بیشتری اختصاص دادند؛ گروهی از آنان کار ویراستاری را به‌عهده گرفتند، یعنی همان مقالاتی که ارسال می‌شود، می‌خوانند، ویرایش می‌کنند و آماده‌بارگذاری می‌کنند. برخی دوستان دیگر در بحث اداره‌کانال و ارتباطی که با نویسنده‌ها دارند، فعالیت می‌کنند و دوستانی هم کار ساخت پادکست و تدوینش را به‌عهده دارند. می‌خواهم عرض کنم که در مجموع همین دوستان هستند و چند نفرند که زحمات را برعهده دارند و من واقعاً از آنها ممنونم.

- ممنونم آقای دکتر از توضیحاتتان. در پایان، اگر نکته‌ ناگفته‌ای باقی مانده و صحبتی با مخاطبان محترم دارید، می‌شنویم.

از همه کسانی که کانال دورنما را دنبال می‌کنند و مطالبش را می‌خوانند، می‌شنوند و احیاناً می‌بینند کمال تشکر را دارم و صمیمانه از آنها تقاضا دارم و خواهش می‌کنم که ما را از خودشان بدانند و با کانال در ارتباط باشند. اگر نقطه‌ قوتی در ما می‌بینند، ما را تشویق کنند، به ما یادآوری کنند و از آن مهمتر اگر نقطه‌ ضعفی، کاستی‌ای در کار ما هست هم به ما تذکر دهند و بدین ترتیب ما را کمک کنند که به‌لحاظ کیفی و کمی بتوانیم کار بهتری را ارائه کنیم. عرض کردم ما دو هفته یک‌بار قرار است کار جدید را ارائه کنیم، ممکن است دوستان کمکی به ما کنند، یا ما بتوانیم شرایطی برای خودمان ایجاد کنیم که مطالب بیشتر و احیاناً با کیفیت بهتری را روی خروجی‌مان قرار دهیم.

- خیلی ممنون آقای دکتر، از حضورتان سپاسگزارم و برای شما و همکاران‌تان در دورنما آرزوی موفقیت می‌کنم.

ممنون. من هم از شما و همه مخاطبان عزیز سپاسگزارم.

